

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па адукацыі
ў галіне культуры і мастацтваў

ТЭОРЫЯ ІНФАРМАЦЫІ І ДАКУМЕНТАЛОГІЯ
Раздзел 1. ГІСТОРЫЯ КНІГІ

*Тыпавая вучэбная праграма
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць
(па напрамках)*

Мінск 2017

СКЛАДАЛЬНІК

Л. І. Доўнар, прафесар кафедры тэорыі і гісторыі інфармацыйна-дакументных камунікацый установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат педагагічных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

навуковы савет дзяржаўнай установы «Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі»;

А. А. Суша, намеснік дырэктара па навуковай рабоце і выдавецкай дзейнасці дзяржаўнай установы «Нацыянальная бібліятэка Беларусі», кандыдат культуралогіі

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ё ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

кафедрай тэорыі і гісторыі інфармацыйна-дакументных камунікацый установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 7 ад 19.02.2016 г.);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 3 ад 15.03.2016 г.);

навукова-метадычным саветам па бібліятэказнаўстве і бібліяграфіі вучэбна-метадычнага аб'яднання па адукацыі ў галіне культуры і мастацтваў (пратакол № 2 ад 23.03.2016 г.)

Адказы за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказы за выпуск: Л. І. Доўнар

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне «Тэорыя інфармацыі і дакументалогія» распрацавана для ўстаноў вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі I ступені па спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках).

Вучэбная дысцыпліна «Тэорыя інфармацыі і дакументалогія» складаецца з трох раздзелаў: «Гісторыя кнігі», «Тэорыя інфармацыі і камунікацыі», «Дакументалогія». Дадзеная праграма прызначана для вывучэння першага раздзела «Гісторыя кнігі».

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны «Тэорыя інфармацыі і дакументалогія. Раздзел 1. Гісторыя кнігі» студэнты выкарыстоўваюць веды і ўменні, сфарміраваныя ў працэсе засваення агульнаадукацыйных дысцыплін – інтэграваны модуль «Гісторыя», дысцыпліны ўстановы вышэйшай адукацыі «Эстэтыка і гісторыя мастацтваў». Вучэбная дысцыпліна «Тэорыя інфармацыі і дакументалогія. Раздзел 1. Гісторыя кнігі» ў сваю чаргу з'яўляецца базавым для вывучэння другога і трэцяга раздзелаў дысцыпліны – «Тэорыя інфармацыі і камунікацыі», «Дакументалогія», іншых дысцыплін спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках). Пры вывучэнні раздзела «Гісторыя кнігі» студэнты ўсебакова пазнаюць сістэму кніжнай справы, асаблівасці яе асноўных гістарычных этапаў. Змест раздзела «Гісторыя кнігі» спрыяе і больш глыбокаму засваенню вучэбных дысцыплін «Бібліятэчнага ўдзелу», «Бібліяграфічнага ўдзелу».

Галоўнай мэтай вывучэння гісторыі кнігі з'яўляецца сцвярдзенне нацыянальнай ідэнтычнасці праз пазнанне здабыткаў культурнай спадчыны чалавецтва, што нясуць у сабе кнігі. У раздзеле «Гісторыя кнігі» разглядаюцца ўзнікненне, станаўленне, развіццё кнігі і кніжнай справы Беларусі ў кантэксце сусветнай кніжнай культуры з моманту з'яўлення пісьма і да сённяшняга часу. Зараджэнне і развіццё беларускай кнігі непарыўна звязаны з сусветнымі працэсамі развіцця чалавечага грамадства, маюць спецыфічныя асаблівасці і рысы, сфарміраваныя пад уплывам гістарычных абставін і ўласнай нацыянальнай культуры. Вывучэнне гісторыі кнігі дапамагае

фарміраванню прафесійнай кнігазнаўчай культуры будучых спецыялістаў у галіне інфармацыйна-дакументных камунікацый, здольных садзейнічаць адраджэнню і развіццю нацыянальнай культуры, зберажэнню яе як часткі агульначалавечай культурнай спадчыны.

Асноўнымі задачамі раздзела з'яўляюцца:

- характарыстыка гістарычных перыядаў і этапаў развіцця кнігі, вызначэнне асноўных тэндэнцый фарміравання пісьменства і кнігі ад рукапіснай да друкаванай (а сённа і да электроннай), у тым ліку асаблівасцей яе матэрыяльнай формы, афармлення, зместу;

- раскрыццё ўяўленняў аб развіцці разнастайных тыпаў і відаў кнігі, яе рэпертуару (тэматыкі, мовы, графікі);

- авалоданне ведамі аб сістэме кніжнай справы ў яе гістарычным развіцці і на сучасным этапе;

- азнаямленне з буйнейшымі цэнтрамі, дзеячамі, помнікамі кніжнай культуры.

У адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарту студэнт павінен *ведаць*:

- гістарычныя ўмовы ўзнікнення пісьма, пісьменнасці і кнігі, этапы іх развіцця, сучасны стан і перспектывы развіцця кнігі;

- найбольш значныя помнікі сусветнай кніжнай культуры;

- асноўныя элементы мастацтва афармлення кнігі;

- знакамітых дзеячаў кнігі;

- ролю і месца кнігі ў развіцці чалавечага грамадства;

умець:

- выкарыстоўваць веды па гісторыі кнігі ў далейшай прафесійнай бібліятэчна-інфармацыйнай дзейнасці;

- улічваць гістарычныя ўмовы пры разглядзе важнейшых падзей і ролі асобы ў развіцці кнігі;

- вызначаць найбольш каштоўныя дакументы для пэўных груп карыстальнікаў;

- карыстацца асноўнымі паняццямі і перыядызацыяй гісторыі кнігі;

- аналізаваць кнігу з боку яе матэрыяльных, змястоўных і прагматычных прымет;

валодаць:

- тэрмінасістэмай, асноўнымі паняццямі тэорыі дакумента і кнігазнаўства;

- спосабамі гістарычнага асэнсавання з'яў кніжнай культуры;

– уменнямі выкарыстоўваць гістарычныя веды для аналізу развіцця сучасных дакументаў, у тым ліку кнігі;

– усведамленнем ролі кнігі, яе кагнітыўнага, сацыякультурнага і асветніцкага патэнцыялу для прагрэсіўнага развіцця грамадства і распаўсюджвання ў ім высокіх духоўных і маральных каштоўнасцей;

– уменнямі ўплываць на развіццё кніжнай справы і захаванне кніжнай спадчыны праз выкарыстанне гістарычнага вопыту ў бібліятэчнай дзейнасці.

Спадарожна фарміруюцца агульнакультурныя кампетэнцыі, звязаныя з развіццём агульнакультурнага і інтэлектуальнага ўзроўню студэнтаў.

Засваенне вучэбнай дысцыпліны «Тэорыя інфармацыі і камунікацыі. Раздзел 1. Гісторыя кнігі» для спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках) павінна забяспечыць фарміраванне наступных кампетэнцый:

акадэмічныя кампетэнцыі (АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач; АК-2. Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам; АК-3. Валодаць даследчымі навыкамі; АК-4. Умець працаваць самастойна);

сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі (САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння; САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый);

прафесійныя кампетэнцыі (ПК-1. Выконваць бібліятэчна-інфармацыйныя тэхналагічныя працэсы ў асяроддзі сучасных АБІС; ПК-2. Фарміраваць бібліятэчны фонд з улікам выкарыстання разнастайных крыніц і сродкаў яго камплектавання, асаблівасцей уліку і апрацоўкі, размяшчэння, расстаноўкі і захавання; ПК-3. Ажыццяўляць каталагізацыю дакументаў і падтрымку электроннага каталога; ПК-4. Весці інфармацыйна-бібліяграфічнае абслугоўванне карыстальнікаў розных сфер дзейнасці; ПК-5. Весці бібліятэчнае абслугоўванне розных груп карыстальнікаў; ПК-6. Ажыццяўляць традыцыйную і электронную выдачу і дастаўку дакументаў; ПК-7. Фарміраваць інфармацыйную культуру карыстальнікаў; ПК-16. Выкарыстоўваць метады навуковых даследаванняў у бібліятэчна-інфармацыйнай дзейнасці; ПК-27. Суправаджаць інфармацыйна-лінгвістычнае і праграма-тэхнічнае забеспячэнне АБІС;

ПК-31. Праводзіць маркетынговыя даследаванні інфармацыйнага рынку; ПК-32. Ствараць аналітычныя інфармацыйныя прадукты і паслугі; ПК-33. Ажыццяўляць інфармацыйнае суправаджэнне розных сфер дзейнасці; ПК-34. Кіраваць інфармацыйнымі рэсурсамі ўстаноў).

У вывучэнні вучэбнай дысцыпліны «Тэорыя інфармацыі і камунікацыі. Раздзел 1. Гісторыя кнігі» выкарыстоўваюцца *агульныя і спецыяльныя (кнігазнаўчыя) метады*; *эфектыўныя педагагічныя метадыкі і тэхналогіі*, такія як тэхналогія вучэбна-даследчай дзейнасці; камунікатыўныя тэхналогіі; тэхналогіі праблемна-модульнага навучання і іншыя інавацыйныя і інтэрактыўныя метадыкі (лекцыя-гутарка, семінар-дыспут).

Самастойная работа студэнтаў накіравана на замацаванне тэарэтычных і гістарычных ведаў, практычных уменняў і ўключае наступныя заданні: работа з вучэбна-метадычнай літаратурай; падрыхтоўка паведамлення, рэферата па абранай тэме; напісанне эсэ; тэсціраванне; электронная прэзентацыя; складанне гласарыя; складанне партфоліа.

У адпаведнасці з адукацыйным стандартам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Тэорыя інфармацыі і дакументалогія» для спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках) усяго прадугледжана 458 гадзін, з іх 200 – аўдыторныя заняткі. На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Тэорыя інфармацыі і дакументалогія. Раздзел 1. Гісторыя кнігі» ўсяго прадугледжана 96 гадзін, з якіх 60 гадзін – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: 50 гадзін – лекцыі, 10 гадзін – семінарскія заняткі. Рэкамендаванай формай кантролю ведаў студэнтаў з'яўляецца экзамен.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Раздзелы і тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		
	усяго	лекцыі	сем. зан.
Уводзіны	1	1	
Раздзел I. Гісторыя кнігі як састаўная частка кнігазнаўства (бібліялогіі)			
<i>Тэма 1.</i> Тэарэтычныя і метадалагічныя падыходы да вывучэння гісторыі кнігі	3	1	2
<i>Тэма 2.</i> Кніга і яе элементы	2	2	
<i>Тэма 3.</i> Узнікненне і развіццё гісторыі кнігі як навукі ў Беларусі	2	2	
Раздзел II. Гісторыя рукапіснай кнігі			
<i>Тэма 4.</i> Узнікненне і развіццё пісьма	4	2	2
<i>Тэма 5.</i> Кніга Старажытнага Усходу	2	2	
<i>Тэма 6.</i> Кніга ў антычным грамадстве	2	2	
<i>Тэма 7.</i> Кніга ў эпоху Сярэднявекі	2	2	
<i>Тэма 8.</i> Пісьменства і кніга на тэрыторыі Старажытнай Русі	2	2	
<i>Тэма 9.</i> Кніга на тэрыторыі Усходняй Еўропы	2	2	
<i>Тэма 10.</i> Кніга Беларусі часоў Полацкага і Тураўскага княстваў	2	2	
<i>Тэма 11.</i> Рукапісная кніга Беларусі ў Вялікім Княстве Літоўскім (другая палова XIII–XVIII ст.)	4	4	
<i>Тэма 12.</i> Кніжныя помнікі Беларусі (другая палова XIII–XVIII ст.)	2	2	
Раздзел III. Гісторыя кнігадрукавання			
<i>Тэма 13.</i> Узнікненне і распаўсюджанне кнігадрукавання ў эпоху Адраджэння (XV – першая палова XVII ст.)	4	2	2
<i>Тэма 14.</i> Узнікненне беларускага кнігадрукавання. Дзейнасць Францыска Скарыны	2	2	
<i>Тэма 15.</i> Дзейнасць паслядоўнікаў Францыска Скарыны (XVI – першая палова XVII ст.)	2	2	
<i>Тэма 16.</i> Выдавецкая дзейнасць у Беларусі ў межах Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай (другая палова XVII–XVIII ст.)	2	2	

<i>Тэма 17.</i> Кніга ў эпоху Асветніцтва	2	2	
<i>Тэма 18.</i> Кніга ў эпоху Новага часу (XIX – пачатак XX ст.)	2	2	
<i>Тэма 19.</i> Кніга Беларусі ў перыяд Расійскай імперыі (канец XVIII – пачатак XX ст.)	2	2	
<i>Тэма 20.</i> Кніга ў эпоху Навейшага часу (першая палова XX ст.)	2	2	
<i>Тэма 21.</i> Кніга Беларусі ў 1918–1991 гг.	4	2	2
Раздзел IV. Гісторыя сучаснай кнігі			
<i>Тэма 22.</i> Кніга ў эпоху Навейшага часу (другая палова XX – пачатак XXI ст.)	2	2	
<i>Тэма 23.</i> Кніга Беларусі на сучасным этапе	2	2	
<i>Тэма 24.</i> Асноўныя тэндэнцыі сучаснага развіцця кнігі і кніжнай справы	4	2	2
Разам...	60	50	10

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Мэты і задачы раздзела «Гісторыя кнігі» як часткі вучэбнай дысцыпліны «Тэорыя інфармацыі і дакументалогія». Сувязь і суадносіны з іншымі агульнанавуковымі, агульнапрафесійнымі і спецыяльнымі дысцыплінамі. Значэнне раздзела ў агульнанавуковай і прафесійнай падрыхтоўцы спецыялістаў у галіне інфармацыйна-дакументных камунікацый.

Аб'ём і структура. Асноўныя формы аўдыторных заняткаў. Самастойная работа студэнтаў у засваенні матэрыялу. Забеспячэнне раздзела «Гісторыя кнігі» вучэбна-метадычнымі матэрыяламі. Формы аўдыторнай і самастойнай работы студэнтаў. Выніковыя і праежжавыя формы кантролю.

Раздзел I. Гісторыя кнігі як састаўная частка кнігазнаўства (бібліялогіі)

Тэма 1. Тэарэтычныя і метадалагічныя падыходы да вывучэння гісторыі кнігі

Праблемы вызначэння тэрміна «кніга». Сутнасць падыходаў да азначэння кнігі. Культуралагічны погляд на кнігу як на аб'ект культуры.

Азначэнне паняцця «гісторыя кнігі», яго змест. Прадмет і метады гісторыі кнігі. Перыядызацыя гісторыі кнігі. Гістарыяграфія і крыніцазнаўства гісторыі кнігі. Навуковыя цэнтры даследавання кнігі.

Тэма 2. Кніга і яе элементы

Матэрыяльны воблік кнігі ў гістарычным развіцці яе асноўных элементаў. Знешнія і ўнутраныя элементы кнігі, іх эвалюцыя і функцыянальнае прызначэнне. Асаблівасці мастацкіх элементаў і іх эстэтычнае прызначэнне.

Асаблівасці афармлення рукапіснай кнігі і яе элементы. Суаднясенне назваў беларускамоўных і рускамоўных тэрмінаў.

Тэма 3. Узнікненне і развіццё гісторыі кнігі як навукі ў Беларусі

Тэрміналагічнае вызначэнне паняццяў «беларуская кніга» і «нацыянальная кніга». Навуковыя веды пра кнігу ў XII–XIX стст.

Першыя комплексныя працы па гісторыі беларускай кнігі. Пытанні гісторыі беларускай кнігі ў працах С. Х. Александровіча, Н. Ю. Бярозкінай, Г. Я. Галенчанкі, А. І. Мальдзіса, М. В. Нікалаева, Я. С. Умецкай, В. Ф. Шматава і інш. Гісторыя кнігі і кніжнай культуры Беларусі ў працах замежных вучоных.

Інстытуцыялізацыя кнігазнаўчых даследаванняў (НББ і ЦНБ імя Я. Коласа НАН Беларусі, БДУ культуры і мастацтваў). Музеі кнігі.

Раздзел II. Гісторыя рукапіснай кнігі

Тэма 4. Узнікненне і развіццё пісьма

Азначэнне паняццяў «пісьмо», «пісьменнасць». Сувязь пісьма, мовы і мыслення. Паходжанне пісьма, яго асноўныя этапы.

Першабытныя тыпы пісьма: прадметнае, вузлковае, палачкавае.

Піктаграфічнае, логаграфічнае, ідэаграфічнае пісьмо Месапатаміі, Егіпта. Асіра-Вавілонскі клінапіс. Кітайская пісьменнасць.

Фанетычнае пісьмо (алфавітна-гукавое). Паходжанне і развіццё алфавіта. Яго ўдасканаленне ў Грэцыі і распаўсюджанне сярод народаў Усходу і Захаду. Узнікненне лацінскага алфавіта.

Пісьмо ўсходніх славян у дахрысціянскі перыяд. Развіццё пісьма на старажытнабеларускіх землях. Кірыліца і глаголіца. Роля Кірылы і Мяфодзія ва ўніфікацыі сістэмы пісьма ва ўсходнеславянскіх, паўднёва- і заходнеславянскіх народаў. Значэнне хрысціянства ў распаўсюджанні кірылічнага алфавіта. Найранейшыя сведчанні кірылічнага пісьма на тэрыторыі Беларусі.

Тэма 5. Кніга Старажытнага Усходу

Перадумовы ўзнікнення кнігі. Эпіграфічныя помнікі культуры. Культура старажытнага Шумера. Гліняныя таблічкі з гарадоў Ура і Кіша. З'яўленне дакументаў на шумерскай мове, іх змест.

Асіра-Вавілонія – спадчынніца шумерскай культуры. Асірыйскія кнігі і бібліятэкі. Асноўны матэрыял для пісьма.

Значэнне кнігі і яе сувязь з культуравамі вераваннямі егіпцяў. Становішча жрацоў-пісцоў. Пісьмёны на прадметах ужытку. Асаблівасці формы кнігі ў Егіпце. Асноўны матэрыял і інструменты для пісьма. Захоўванне кніг. Уплыў укаранення пісьма на развіццё літаратурнай мовы, старажытнай навукі.

Зараджэнне пісьма ў Індыі. Развіццё пісьма брахмі. Разнастайнасць матэрыялу для пісьма. Старажытныя помнікі пісьменства Індыі, іх шматмоўнасць. Свяшчэннасць кніг Індыі (Веды).

Росквіт культуры Старажытнага Кітая. Першыя іерогліфы эпохі дынастыі Шан (XIV–XI стст. да н. ч.). Развіццё пісьменства ў эпоху Чжоу (XII–III стст. да н. ч.). Матэрыял для пісьма. Вынаходніцтва паперы. Роля будызму і канфуцыянства ў распаўсюджанні кнігапісання. Уплыў кітайскай культуры на зараджэнне іерагліфічнай сістэмы пісьма ў суседніх народаў.

Тэма 6. Кніга ў антычным грамадстве

Значэнне антычнай культуры Грэцыі. Агульнадаступнасць мастацтва пісьма. Фінікійскі алфавіт і «бустрафедон». Росквіт рабаўладальніцкага грамадства Грэцыі. Развіццё грэчаскай ідэалогіі, філасофіі, адукацыі, мастацтва і літаратуры. Роля рэлігіі ў антычным грамадстве. Александрыйскі музеён і развіццё антычнай навукі. Змены ў форме рукапісаў і матэрыяле для пісьма. З'яўленне новых прафесій у галіне кніжнай справы. Развіццё кніжнага гандлю, бібліяфільства.

Росквіт лацінскага пісьменства ў эпоху Рымскай рэспублікі і ранняй імперыі. Старажытнейшыя помнікі пісьма на лацінскай мове. Разнастайнасць матэрыялаў для пісьма. Узнікненне ўнцыялу і курсіву. Развіццё кніжнага гандлю і бібліяфільства ў Рыме. Выкарыстанне працы рабоў у кніжнай справе. З'яўленне прататыпаў газеты («Acta senatus», «Acta diurna urbis»). Першыя ганенні на кнігі.

Тэма 7. Кніга ў эпоху Сярэднявекі

Сацыяльна-культурныя працэсы ў эпоху Сярэднявекі. Роля рэлігіі і царквы. Манастырскія скрыпторыі і бібліятэкі. Узнікненне ўніверсітэтаў. З'яўленне рукапісаў на народных мовах. Першы індэкс забароненых кніг.

Распаўсюджанне лацінскіх манускрыптаў у Англіі, Францыі і Германіі. Узнікненне прадпрыемстваў мануфактурнага тыпу

па вытворчасці кніг. Прымяненне лігатуры і абрэвіатуры. Распрацоўка заходнееўрапейскіх шрыфтоў: «каралінгскі мінукул», гатычны стыль.

Арабскі Усход і перайманне антычнай спадчыны. Рэпертуар рукапісных кніг у Кітаі і Японіі. Значэнне рэлігійнай кнігі.

Форма кнігі і асаблівасці яе мастацкага афармлення. Палімпсесты. Асноўныя тыпы кнігі, яе прызначэнне, змест. Асаблівасці афармлення рукапісных кніг. Пачатак вырабу і распаўсюджанне паперы.

Разнастайнасць жанраў рукапіснай кнігі. Ілюстраванне рукапісных кніг і мастацтва каліграфіі. Мініяцюра.

Тэма 8. Пісьменства і кніга на тэрыторыі Старажытнай Русі

Фарміраванне першых дзяржаў і распаўсюджанне хрысціянства. Кніга ў святomasці хрысціян. Зацвярджэнне кірылічнага алфавіта. Тыпы кірылічнага пісьма. Манастырскія і дзяржаўныя скрыпторыі. Разнастайнасць тэматыкі і тыпаў кніг. Распаўсюджанне кніжнай спадчыны з Балгарыі і Візантыі. Стварэнне арыгінальных помнікаў пісьменства.

Буйнейшыя цэнтры асветы і кніжнасці (Кіеў, Ноўгарад, Смаленск, Полацк, Тураў і інш.). Распаўсюджанне пісьменства сярод розных сацыяльных пластоў грамадства. Помнікі эпітафікі. Берасцяныя граматы. Найранейшыя кніжныя помнікі. Першыя спісы забароненых кніг.

«Кніжнікі» Старажытнай Русі. Яраслаў Мудры і распаўсюджанне асветы.

Тэма 9. Кніга на тэрыторыі Усходняй Еўропы

Рукапісная кніга Візантыі і традыцыі грэчаскай кніжнай культуры. Роля хрысціянства ў распаўсюджанні рэлігійнай літаратуры. Ужыванне кніжнага курсіву. Мастацтва рукапіснай кнігі. Уплыў візантыйскай кніжнай культуры на развіццё еўрапейскай, славянскай кнігі, кнігі народаў Каўказа.

Рукапісная кніга Венгрыі і Польшчы. Пісьмовыя помнікі.

Развіццё славянскага пісьменства. Цэнтры вытворчасці рукапісных кніг у Балгарыі і Румыніі. Помнікі кніжнага мастацтва.

*Тэма 10. Кніга Беларусі часоў
Полацкага і Тураўскага княстваў*

Асноўныя тыпы рукапіснай кнігі. Старажытныя рукапісныя кнігі богаслужэбнага і рэлігійна-навучальнага зместу. Жыццёвая літаратура. Апокрыфы. Справаводнае пісьменства. Летапісанне.

Помнікі кніжнай культуры Беларусі. Дзейнасць беларускіх асветнікаў Клімента Смаляціча, Кірылы Тураўскага, Аўраамія Смаленскага, Ефрасінні Полацкай.

Старажытнаславянская кніга – агульны здабытак беларускага, рускага і ўкраінскага народаў. Перамяшчэнні і страты кніг і кнігазбораў.

Тэма 11. Рукапісная кніга Беларусі

ў Вялікім Княстве Літоўскім (другая палова XIII–XVIII ст.)

Сацыяльна-культурныя ўмовы развіцця беларускай рукапіснай кнігі ў ВКЛ. Пашырэнне сувязей з Заходняй Еўропай. Беларускае Адраджэнне і рукапісная кніга. Буйнейшыя цэнтры пісьменства.

Тыпы скрыпторыяў ВКЛ – цэнтраў масавай вытворчасці рукапіснай беларускай кнігі. Узнікненне паперняў. Стылі афармлення беларускіх рукапісаў.

*Тэма 12. Кніжныя помнікі Беларусі
(другая палова XIII–XVIII ст.)*

Асноўныя тыпы рукапіснай кнігі ВКЛ. Вядомыя кніжныя помнікі. Стварэнне рукапісаў для каталіцкай, іўдзейскай, мусульманскай канфесій. Мова, графіка, форма кнігі.

Месца ў рэпертуары беларускіх рукапісных кніг патрыстыкі і агіяграфіі, павучальных зборнікаў, палемічных твораў. Цэнтры летапісання. Дзяржаўныя летапісныя зводы. Польшкамоўныя хронікі. Узнікненне новых жанраў мясцовага летапісання – дыярышаў і хранографіаў.

Рукапісныя кнігі дзелавага і практычнага прызначэння: юрыдычныя і гаспадарча-справаводныя. Рукапісы ўтылітарнага зместу. Пераклады мастацкай літаратуры. Рыцарскія раманы, аповесці, інтэрмедыі. Рукапісныя зборнікі.

Раздел III. Гісторыя кнігадрукавання

Тэма 13. Узнікненне і распаўсюджанне кнігадрукавання ў эпоху Адраджэння (XV – першая палова XVII ст.)

Перадгісторыя кнігадрукавання. Выкарыстанне ксілаграфіі ў Антычнасці. Кітайскае кнігадрукаванне. Першыя друкаваныя кнігі Японіі.

Сацыяльна-эканамічныя і культурныя перадумовы ўзнікнення кнігадрукавання ў Заходняй Еўропе. Распаўсюджанне ксілаграфіі. Вынаходніцтва кнігадрукавання ў Германіі. Дзейнасць Іагана Гутэнберга і яго паслядоўнікаў. Першыя друкаваныя кнігі ў Англіі. Дзейнасць універсітэцкіх друкарняў. Умовы развіцця кнігавыдання ў Італіі. З’яўленне антыквы. Дзейнасць выдавецкай фірмы Альдаў. Кнігавыданне ў Нідэрландах (Лаўрэнса Янсзон Костэр). Друкарня Крыстофера Плантэна. Амстэрдам як еўрапейскі цэнтр гандлю і друку. Дзейнасць Эльзевіраў. Распаўсюджанне пратэстантызму ў Францыі. Выдаўцы-гуманісты Эцьены, Эцьен Дале. Узнікненне дзяржаўных тыпаграфскіх прадпрыемстваў. Цэнзура друкаваных кніг. З’яўленне першых газет.

Першыя друкаваныя кнігі Усходняй Еўропы (Польшча, Чэхія, Венгрыя, Румынія). Тэматыка, тыпы і мова кніжных выданняў. Выдавецкая дзейнасць Швайпальта Фіёля.

З’яўленне кнігадрукавання ў Маскоўскай дзяржаве. Ананімныя выданні. Арганізацыя «Друкарскага Двара». Дзейнасць Івана Фёдарова, Пятра Мсціслаўца і іх паслядоўнікаў. Арганізацыя «Верхняй друкарні». Роля беларускага асветніка Сімяона Полацкага. З’яўленне «Курантаў». Выданне вучэбнай літаратуры. Дзейнасць Васілія Бурцава-Пратапопава.

Развіццё кнігадрукавання ў Японіі. Прыватныя друкарні. Мова выданняў.

Пачатак кнігадрукавання ў Паўночнай Амерыцы. Дзейнасць друкарні ў Бостане. Тэматыка выданняў.

Інкунабулы і палеатыпы. Асаблівасці мастацтва кнігі.

Тэма 14. Узнікненне беларускага кнігадрукавання. Дзейнасць Францыска Скарыны

Эпоха Адраджэння – залаты век беларускай культуры. Фактары, якія садзейнічалі ўзнікненню беларускага кнігавыдання. Выдавецкая дзейнасць Францыска Скарыны. Пажскі і вілен-

скі перыяды. Мова выданняў. Асаблівасці зместу і афармлення кніг Ф. Скарыны. Культурна-гістарычнае значэнне дзейнасці Ф. Скарыны.

Кніжная спадчына Ф. Скарыны ў Беларусі і свеце.

*Тэма 15. Дзейнасць паслядоўнікаў Францыска Скарыны
(XVI – першая палова XVII ст.)*

Паслядоўнікі Ф. Скарыны і развіццё прыватнага кнігавыдання. Распаўсюджанне рэфармацыйнага руху. Фундатары друкарняў. Дзейнасць друкарняў у Брэсце. Брэцкая Біблія (Радзівілаўская). Нясвіжская друкарня. Дзейнасць С. Буднага. «Катэхізіс», «Аб апраўданні грэшнага чалавека перад Богам». «Евангелле» Васіля Цяпінскага. Дзейнасць Заблудаўскай друкарні. Роля Івана Фёдарова і Пятра Мсціслаўца. «Астрожская Біблія».

Люблінская (1569) і Брэцкая (1596) уніі, іх уплыў на змены ў кнігавыданні. Узнікненне друкарняў каталіцкіх і ўніяцкага ордэнаў.

Адраджэнне кірылічнага кнігадрукавання ў Вільні. Дзейнасць друкарні «Дом Мамонічаў».

Асветніцкая дзейнасць брацкіх друкарняў у Вільні, Еўі, Куцейне, Магілёве. Іх роля ў развіцці кірылічнага беларускамоўнага кнігадрукавання. Дзейнасць Спірыдона Собаля. Захаванне і развіццё традыцый кнігадрукавання Ф. Скарыны. Кніга ва Украіне. Дзейнасць друкарняў у Кіеве, Чарнігаве. Перасоўныя друкарні Кірылы Стаўравецкага і Паўла Дамжыва-Лютковіча. Тэматыка выданняў.

Вядучая роля беларускай кніжнасці ва ўсходнеславянскай культуры XVI – пачатку XVII ст. З’яўленне ў ВКЛ першых газет-аднадзёнак і календароў.

Мастацкае афармленне старадрукаў. Віленская гравёрная школа.

*Тэма 16. Выдавецкая дзейнасць у Беларусі
ў межах Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай
(другая палова XVII–XVIII ст.)*

Сацыяльна-эканамічнае становішча Беларусі. Узмацненне ўплыву каталіцкай царквы на духоўнае жыццё ВКЛ. Пастанова Канфедэрацыйнага сойма аб увядзенні польскай мовы ў дзяржаўнае справаводства (1696). Асноўныя кірункі кнігадрука-

вання. Заняпад брацкага кнігадрукавання. Дзейнасць Магілёўскай брацкай друкарні і Максіма Вашчанкі.

Распаўсюджанне контррэфармацыі. Дзейнасць друкарняў каталіцкіх ордэнаў (езуітаў, францысканцаў, піяраў). Кнігавыдавецкая дзейнасць уніяцкага (базыльянскага) ордэна ў Вільні і Супраслі.

Дзейнасць прыватных друкарняў у Вільні. Радзівілаўскія друкарні ў Любчы, Слуцку, Кейданах, Нясвіжы. Прыватныя друкарні ў Ашмянах, Слоніме. Выпуск свецкай літаратуры. Змены ў яе тэматыцы. Мова выданняў.

Прадпрыемствы дзяржаўнага характару: Магілёўская прыдворная друкарня, Гродзенская каралеўская друкарня. Яўрэйскія друкарні.

Развіццё перыядычнага друку. «Літоўскі кур'ер», «Гродзенская газета», «Гродзенскія ведамасці», «Гродзенскія весці». Друк і распаўсюджанне календароў. Мастацкае афармленне старадрукаў. Віленская і Магілёўская гравёрныя школы. За межамі гравёры.

Тэма 17. Кніга ў эпоху Асветніцтва

Роля кнігі ў эпоху Асветніцтва. Развіццё друкарскай справы і кніжнай графікі. Рэформы ў кнігадрукаванні. Аўтарскае права і цензура. Спецыялізацыя выдавецтваў. Тэматыка і тыпы выданняў. Энцыклапедычныя выданні і выданні «кішэннага» фармату.

Асноўныя цэнтры кнігадрукавання ў Заходняй Еўропе. Арыстакратычная кніга. Асветніцкая і агітацыйная літаратура. Выпуск кніг на нацыянальных мовах. Развіццё перыядычнага друку. Узнікненне кнігавыдавецкіх кампаній. Прафесійныя аб'яднанні. Кнігадрукаванне ў Францыі. Дзейнасць П. Фурнье і Ф. Дзідо. Выраб стэрэатыпаў. Вялікая французская буржуазная рэвалюцыя і змены ў друку. Словалітні Галандыі. Вытворчасць географічнай літаратуры. Змены ў дзейнасці Эльзевіраў. Адносіны паміж аўтарам і выдаўцом у Англіі. Фарміраванне новага тыпу выданняў («бук трэйд»). Буйнейшыя італьянскія выдаўцы. Роля Д. Бадоні. Рэгламентацыя кніжнай справы ў Германіі. Выданне літаратуры для дзяцей. Заснаванне альманахаў. Мастацтва кнігі.

Кніжная справа ў ЗША. Дзейнасць Б. Франкліна. Тэматыка і тыпы выданняў.

Кніжная справа ва Усходняй Еўропе. Кніга і царква. Уплыў асветніцтва. Кніга ў Расіі. Пераўтварэнні Пятра I у кніжнай справе Расіі. Кнігі грамадзянскага друку. Дзейнасць беларуса Ільі Капіевіча. Дзейнасць друкарняў у Маскве і Пецярбургу. Палітыка Кацярыны II і друк. Вольныя друкарні. Узнікненне прыватных выдавецтваў. Дзейнасць М. Навікова, А. Радзішчава. Цікавасць да французскай кнігі. Узнікненне навуковых і сатырычных перыядычных выданняў. Мастацкае афармленне кнігі.

Тэма 18. Кніга ў эпоху Новага часу (XIX – пачатак XX ст.)

Сацыяльна-эканамічныя і грамадска-палітычныя ўмовы развіцця кнігі і друку. Індустрыялізацыя кніжнай вытворчасці. Узнікненне новых спосабаў кнігадрукавання: плоскага друку (літаграфіі), ратацыйных тыпаграфскіх машын. Распаўсюджанне масавых і малафарматных выданняў. Прафесійныя аб'яднанні.

Развіццё кнігавыдання ў Заходняй Еўропе. Дзейнасць буйнейшых выдавецтваў у Вялікабрытаніі. Парыжская камуна і характар друку. Выданне класікаў нямецкай і сусветнай літаратуры ў Германіі. «Бібліяграфічны інстытут». Сацыял-дэмакратычны кірунак у выдавецкай справе. Стварэнне нацыянальнага рынку ў Італіі. Выдавецтвы ўніверсальнага характару. Спецыяльныя выданні па кнігазнаўстве і бібліяграфіі.

Развіццё кнігі ў краінах Усходняй Еўропы. Нацыянальна-вызваленчы рух і выдавецкая справа. Асаблівасці і развіццё нацыянальнага друку і кнігі ў Балгарыі, Венгрыі, Румыніі, Польшчы.

Рост попыту на кнігу ў Расіі. Цэнзурная палітыка. Дзейнасць «казённых» і прыватных друкарняў. Выданні дзекабрыстаў. Выдавецкая дзейнасць універсітэтаў. Узнікненне рэвалюцыйна-дэмакратычнага кнігавыдання. Дзейнасць універсальных і спецыялізаваных выдавецтваў. «Народныя» выданні.

Перыядычныя выданні. Дэмакратычны друк Расіі, Украіны, Літвы. Узнікненне газетных выданняў на нацыянальных мовах.

Асноўныя кірункі развіцця кніжнай справы ў ЗША. Заснаванне прафесійных аб'яднанняў. Манапалізацыя выдавецкіх фірм. «Закон аб аўтарскім праве». Тэматыка і тыпы кніг.

Асаблівасці кніжнай вытворчасці ў Японіі. Укараненне шрыфтавога друку. Міжнародныя кантакты.

*Тэма 19. Кніга Беларусі ў перыяд Расійскай імперыі
(канец XVIII – пачатак XX ст.)*

Фарміраванне капіталістычных адносін, нацыянальнай свядомасці. Этапы беларускага кнігавыдання. Цэнзурнае становішча. Нацыянальна-вызваленчы рух і выдавецкая справа. Цэнтры кнігавыдання. Асноўныя тэндэнцыі развіцця кніжнай справы. Змены ў тыпах выдавецкіх прадпрыемстваў і рэпертуары кніжнай прадукцыі. Царкоўныя друкарні. Дзяржаўныя, грамадскія і прыватныя кнігавыдавецтвы. Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч і выданне кніг на беларускай мове. Асноўная тэматыка, тыпы і мова кніжных выданняў.

Перыядычны друк Беларусі. Часопіс «Полацкі месяцнік». «Губернскія ведамасці», «Епархіяльныя ведамасці». Узнікненне галіновых часопісаў. Нелегальныя перыядычныя выданні: «Гутарка двух суседаў», «Мужыцкая праўда» (К. Каліноўскі). Нелегальныя выданні народнікаў. Грамадска-палітычная газета «Мінскі лісток».

Друк беларускамоўных твораў за межамі Расійскай імперыі. Гісторыя выдання твораў Францішка Багушэвіча.

Адраджэнне беларускамоўнага друку ў пачатку XX ст. Дзейнасць «Круга беларускага», выдавецтва «Загляне сонца і ў наша аконца», Антона Грыневіча, «Грамады» ў С.-Пецярбургу. Першыя легальныя газеты на беларускай мове («Наша Доля», «Наша Ніва») і іх роля. Віленскія выдавецтвы «Наша Ніва», «Наша хата», «Палачанін», «Беларускае выдавецкае таварыства»; мінскія – «Мінчук», «Саха», «Лучынка», «Вольная Беларусь». Асаблівасці развіцця беларускамоўнага друку. Мастацтва афармлення беларускай кнігі.

*Тэма 20. Кніга ў эпоху Навейшага часу
(першая палова XX ст.)*

Агульны характар кніжнай вытворчасці ў капіталістычных краінах. Асноўныя этапы. Тэхнічны прагрэс у паліграфіі: афсет, фотанаборныя машыны, электрычныя паліграфічныя машыны. Развіццё спосабу шматколернага друку.

Манапалізацыя, канкурэнцыя, колькасны рост друкаванай прадукцыі ў краінах Заходняй Еўропы (Вялікабрытанія, Германія, Італія, Францыя). Універсальныя і спецыялізаваныя выдавецтвы. Навукова-папулярныя выданні «кішэннага» фармату.

Антыфашысцкія і эмігранцкія выданні. Пасляваенная індустрыялізацыя.

Кнігадрукаванне ў краінах Усходняй Еўропы. Адраджэнне дзяржаўнасці і нацыянальнай незалежнасці. Эканамічны і культурны пад'ём. Перадваенная манапалізацыя выдавецкай дзейнасці. Сацыялістычны друк. Цэнзура. Кніжная справа ў гады вайны. Акупацыйны, падпольны і эміграцыйны друк.

Кніга ў Расіі пасля 1905 г. Змены ў цэнзуры друку. Выданне палітычнай і навукова-тэхнічнай літаратуры. Першыя нацыянальныя энцыклапедыі. Кірункі развіцця кніжнай справы пасля 1917 г. Нацыяналізацыя і цэнтралізацыя кнігавыдання, кнігараспаўсюджання. Спецыфіка перадваеннага друку. Малыя формы выданняў. Рускі эміграцыйны друк. Арганізацыя друку ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Узнаўленне выдавецкай справы ў пасляваенны перыяд. Выдавецкая справа народаў СССР.

Сацыяльна-эканамічнае развіццё ЗША і кніжная справа. Цэнтры кніжнай справы. Роля «кніжных клубаў». Экспарт кнігі. Распаўсюджанне выданняў тыпу «покет-бук» і «пэйпер-бук».

Развіццё паліграфічнай базы Японіі. Выданне таннай літаратуры. Заняпад кніжнай справы пасля Другой сусветнай вайны. Асацыяцыя выдаўцоў.

Асаблівасці афармлення кнігі.

Тэма 21. Кніга Беларусі ў 1918–1991 гг.

Асноўныя этапы беларускага кнігавыдання. Змены ў кніжнай справе Беларусі пасля 1917 г. Партыйны друк. Кніжная справа БНР. Беларускамоўны друк часоў нямецкай і польскай акупацыі. Нацыяналізацыя і арганізацыя дзяржаўнага кнігавыдання ў савецкай Беларусі. Кантроль друку. Дзяржаўнае выдавецтва БССР, кааператыўныя выдавецтвы «Адраджэнне», «Уперад». Палітыка беларусізацыі і кніга. Дзейнасць Зміцера Жылуновіча. Цэнтралізацыя кнігавыдання.

Кнігавыдавецкая справа ў Заходняй Беларусі ў складзе II Рэчы Паспалітай. Структура і асаблівасці кніжнай справы. Роля прыватных выдавецтваў. Тэматыка і віды выданняў. Асаблівасці кнігавыдавецкай дзейнасці ў міжваенны час на этнічных беларускіх землях. Роля кнігі ў захаванні беларускай культуры.

Выдавецкая дзейнасць у гады Вялікай Айчыннай вайны. Акупацыйны, падпольны і тылавы друк. Дзейнасць Дзяржаўнага выдавецтва БССР («Савецкая Беларусь»), выдавецтва АН БССР. Аўтары-партызаны і іх выданні. Сатырычны друк. Рукапісная перыёдыка.

Узнаўленне выдавецкай справы ў пасляваенны перыяд. Асноўныя кірункі развіцця. Стварэнне новых дзяржаўных выдавецтваў і вызначэнне іх спецыялізацыі. Органы кіравання выдавецкай справай. Тэматыка і віды выданняў. Першая ўніверсальная энцыклапедыя Беларусі. Выданне твораў беларускай і замежнай мастацкай літаратуры, літаратуры для дзяцей і юнацтва. Рэспубліканскі конкурс «Мастацтва кнігі». Беларуская кніга на міжнародных выстаўках.

Перыядычны друк. Выпуск газет і часопісаў.

Узнікненне самвыда. Беларускі эміграцыйны друк.

Раздзел IV. Гісторыя сучаснай кнігі

Тэма 22. Кніга ў эпоху Навейшага часу (другая палова XX – пачатак XXI ст.)

Сацыяльна-эканамічныя і культурныя ўмовы. Цэнасныя арыентацыі грамадства. Асноўныя тэндэнцыі ў развіцці кніжнай справы. Нетрадыцыйныя спосабы вытворчасці кнігі.

Пашырэнне працэсу манапалізацыі ў сферы выдавецкай вытворчасці краін Заходняй Еўропы. Асноўныя тыпы выдавецкіх прадпрыемстваў. Рэпертуар кніжных выданняў. Буйнейшыя кампаніі Вялікабрытаніі, ФРГ (асабліва ў сферах кнігавыдання ў ГДР), кнігавыдавецкія канцэрны Італіі, Галандыі («Н. В. Эльзевір»), Францыі («Кніжная справа Ашэт», «Груп дэ ля Сітэ», «Фламарыён» і інш.).

Спецыфічныя рысы выдавецкай сістэмы ЗША. Вучэбная, энцыклапедычная літаратура, рэпрынты, коміксы, бук дайджэсты.

Кніжныя традыцыі ў Японіі. Рост чытацкіх запатрабаванняў. Павелічэнне выданняў тыпу «манга».

Кніга ў краінах Усходняй Еўропы (Балгарыя, Венгрыя, Польшча, Румынія). Нацыяналізацыя выдавецкай справы. Асабліва ў сферах дзейнасці дзяржаўных, партыйных і кааператывных выдавецтваў. Кнігавыдавецкі рэпертуар. Эмігранцкія

выдавецтвы. Прыватызацыя і абнаўленне кніжнай справы ў канцы 1980-х гг.

Кніга ў СССР. Перабудова кніжнай справы ў 1960-я гг. Спецыялізацыя ў дзяржаўным кнігавыданні. Выданне навуковай, энцыклапедычнай, серыяльнай і масавай літаратуры. Асноўныя тэндэнцыі выдання ў СССР. Эканамічны і палітычны крызіс 1980-х гг. Перабудова і змены ў кнігавыданні. Тэматыка-тыпалагічны склад кніжнага патоку. Цэнтры кнігавыдання Расіі. Універсальны і шматпрофільны кірункі ў дзейнасці выдавецтваў. Буйнейшыя прыватныя кампаніі.

Характэрныя рысы кнігавыдання краін СНД.

Тэма 23. Кніга Беларусі на сучасным этапе

Абнаўленне і адраджэнне сістэмы беларускага кнігавыдання. Асноўныя тэндэнцыі і асаблівасці развіцця кніжнай справы. Этапы кнігавыдання.

Узнікненне прыватных выдавецтваў. Дэманалізацыя дзяржаўнага кнігавыдання. Ліцэнзаванне выдавецкай дзейнасці. Закон Рэспублікі Беларусь аб друку і СМІ. Развіццё недзяржаўнага кнігавыдання. Камерцыялізацыя кніжнага рынку. Тэматыка і віды выданняў. Дзяржаўнае рэгуляванне выдавецкай дзейнасці. Выданне сацыяльна значнай літаратуры. Кніжны рынак Беларусі: стан і перспектывы.

Выдавецкая справа на шляху да якаснай мадэлі кніжнай вытворчасці. Рэарганізацыя сістэмы дзяржаўнага кнігавыдання. Канцэнтрацыя кніжнай вытворчасці ў буйнейшых прыватных выдавецтвах.

Умовы існавання беларускамоўнай кніжнай прадукцыі. Выданне вучэбнай, навуковай і навукова-папулярнай літаратуры. Рэлігійная кніга.

Стварэнне і распаўсюджанне электронных кніг і аўдыятэкстаў.

Дзейнасць вядучых дзяржаўных выдавецтваў («Народная асвета», «Вышэйшая школа», «Мастацкая літаратура», «Беларуская энцыклапедыя», «Беларусь», «Беларуская навука»). Асноўныя кірункі дзейнасці недзяржаўных выдавецтваў («Тэхналогія», «Беларускі кнігазбор», «Бацькаўшчына», «Харвест», «Папуры», «Аверсэв», «Юніпрэс», «Кніжны Дом», «Кавалер Паблішэрс», «Амалфея» і інш.).

Асаблівасці развіцця перыядычнага друку.

Стварэнне Беларускай асацыяцыі кнігавыдаўцоў і кніга-распаўсюджвальнікаў. Прафесійны друк. Міжнародныя выстаўкі. Мастацтва афармлення беларускай кнігі. Майстры беларускай кніжнай графікі.

Тэма 24. Асноўныя тэндэнцыі сучаснага развіцця кнігі і кніжнай справы

Праблемы развіцця кнігі і кніжнай справы ў свеце на сучасным этапе. Уплыў інфарматызацыі і глабалізацыі. Змены матэрыяльнай формы кнігі. Асаблівасці афармлення. Электронныя выданні. Спосабы распаўсюджвання кнігі. Статыстыка кнігавыдання. Праблемы чытання.

Забеспячэнне захавання і даступнасці да кніжнай спадчыны. Каштоўнасны кампанент кнігі і кніжнай культуры.

Міжнародныя арганізацыі і ўстановы, якія займаюцца вывучэннем кнігі.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Бязозкіна, Н. Ю.* Гісторыя кнігадрукавання Беларусі (XVI – пачатак XX ст.) / Н. Ю. Бязозкіна. – 2-е выд. – Мінск : Беларус. навука, 2000. – 200 с. : іл.

2. *Владимиров, Л. И.* Всеобщая история книги / Л. И. Владимиров. – М. : Книга, 1988. – 312 с. : іл.

3. *Доўнар, Л. І.* Гісторыя беларускай кнігі : вучэб. дапам. / М-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў ; Л. І. Доўнар. – Мінск : БДУКМ, 2012. – 251 с.

4. *История книги* / под ред. А. А. Говорова, Т. Г. Куприяновой. – М. : Светотон, 2001. – 400 с.

5. *Кніжнасць новай Беларусі XIX–XXI стст.* / М. В. Нікалаеў, Л. І. Доўнар, М. А. Лукоўская, Р. С. Матульскі. – Мінск : Беларус. энцыкл. імя П. Броўкі, 2011. – 436 с. : іл. – (Гісторыя беларускай кнігі : у 2 т. ; т. 2).

6. *Мигонь, К.* Наука о книге. Очерк проблематики : пер. с пол. / К. Мигонь. – М. : Книга, 1991. – 198 с.

7. *Нікалаеў, М.* Кніжная культура Вялікага Княства Літоўскага / М. Нікалаеў. – Мінск : Беларус. энцыкл. імя П. Броўкі, 2009. – 424 с. : іл. – (Гісторыя беларускай кнігі: у 2 т. ; т. 1).

8. *Нікалаеў, М.* Палата кнігапісная. Рукапісная кніга на Беларусі ў X–XVIII стст. / М. Нікалаеў. – Мінск : Мастац. літ., 1993. – 239 с. : іл.

9. *Шомракова, И. А.* Всеобщая история книги / И. А. Шомракова, И. Е. Баренбаум ; науч. ред. Г. В. Михеева ; СПбГУКИ. – СПб. : Профессия, 2005. – 386 с.

Дадатковая

1. *Александрович, С. Х.* Пуцявіны роднага слова. Праблемы развіцця беларускай літаратуры і друку другой паловы XIX – пачатку XX стагоддзя / С. Х. Александрович. – Мінск : Выд-ва БДУ, 1971. – 248 с.

2. *Баразна, М. Р.* Мастацтва кнігі Беларусі XX стагоддзя / М. Р. Баразна. – Мінск : Беларусь, 2007. – 239 с. : іл.

3. *Баренбаум, И. Е.* Всеобщая история книги : учебник : в 4 ч. / И. Е. Баренбаум, И. А. Шомракова. – СПб. : Академия культуры, 1996–2004. – Ч. 1–4.

4. Волк, А. А. Книгоиздательское дело в Белоруссии (ист. очерк) / А. А. Волк, А. И. Ракович. – Минск : Изд-во БГУ, 1977. – 280 с.

5. Груша, А. І. Беларуская кірылічная палеаграфія : вучэб. дапам. для студ. гіст. фак. / А. І. Груша. – Мінск : БДУ, 2006. – 142 с. : іл.

6. Довнар, Л. И. Издательское дело / Л. И. Довнар // Республика Беларусь : энцикл. : в 7 т. – Минск : Беларус. энцикл. імя П. Броўкі, 2005. – Т. 1. – С. 877–885.

7. Друк Беларусі, 2001–2010 : стат. зб. / М-ва інфарм. Рэсп. Беларусь, Нац. кніжная палата Беларусі ; склад. Т. Р. Рабушка ; пад агул. рэд. А. В. Івановай. – Мінск : НКП Беларусі, 2012. – 208 с.

8. Журавский, А. И. 450 лет белорусского книгопечатания / А. И. Журавский, А. Н. Булыко // Книга. Исследования и материалы. – М. : Книга, 1967. – Сб. 14. – С. 104–120.

9. Книга : энциклопедия. – М. : БРЭ, 1999. – 800 с.

10. Ластоўскі, В. Гісторыя беларускай (крыўскай) кнігі : факсімільнае выданне / В. Ластоўскі ; прадм. А. Сушы. – Мінск : Мастац. літ., 2012. – 814 с.

11. Левшун, Л. В. История восточнославянского книжного слова XI–XVII веков / Л. В. Левшун. – Минск : Эконом-пресс, 2001. – 351 с.

12. Ленский, Б. В. Книговедение. Книжная культура. Книгоиздание: история и современность / Б. В. Ленский. – М. : Наука, 2009. – 41 с.

13. Немировский, Е. Л. Большая книга о книге... : справочно-энциклопедическое издание / Евгений Немировский. – М. : Время, 2010. – 1086, [2] с. : ил.

14. Немировский, Е. Л. Мир книги с древнейших времен до начала XX в. / Е. Л. Немировский. – М. : Книга, 1986. – 412 с.

15. Общество и книга. От Гутенберга до Интернета / Ин-т философии РАН ; под ред. А. П. Королевой. – М. : Традиция, 2000. – 280 с.

16. Хрестоматия по истории книги : в 2 ч. / сост.: Т. Г. Куприянова, О. В. Андреев. – М., 1995–1998. – Ч. 1–2.

17. Шматаў, В. Ф. Мастацтва беларускіх старадрукаў XVI–XVIII стст. / В. Ф. Шматаў. – Мінск : Тэхналогія, 2000. – 132 с.

18. Эскарпи, Р. Революция в мире книг / Р. Эскарпи. – М. : Книга, 1972. – 127 с. : диагр.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

У мэтах павышэння эфектыўнасці засваення вучэбнага матэрыялу па вучэбнай дысцыпліне і фарміравання прафесійных кампетэнцый прадугледжана самастойная работа студэнтаў (СРС). СРС накіравана на актывізацыю вучэбна-пазнавальнай дзейнасці студэнтаў; фарміраванне ў іх уменняў і навыкаў самастойнага набыцця і абагульнення ведаў; фарміраванне ўменняў і навыкаў самастойнага прымянення ведаў на практыцы; самаразвіццё і самаўдасканаленне.

Студэнты вывучаюць прапанаваную па тэме СРС літаратуру і складаюць разгорнутыя рэфераты або электронныя прэзентацыі (ЭП) па адпаведным пытанні. Змест СРС павінен паказаць ступень засваення студэнтам асноўных заканамернасцей эвалюцыі кнігі і кніжнай справы ў той ці іншы перыяд, а таксама ўменне студэнта самастойна мысліць, абагульняць вывучаны матэрыял.

Прыкладная тэматыка самастойнай работы

1. Тэарэтычныя і метадалагічныя падыходы да вывучэння гісторыі кнігі.
2. Эвалюцыя пісьма і пісьменства.
3. Гісторыя рукапіснай кнігі: разнастайнасць формы і зместу.
4. Гісторыя вынаходніцтва і распаўсюджвання кнігадрукавання.
5. Сучасны стан і перспектывы развіцця кнігавыдання.

Пералік сродкаў дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці, якія выкарыстоўваюцца па дысцыпліне

Асноўным сродкам дыягностыкі засваення ведаў і авалодвання неабходнымі ведамі і ўменнямі па дысцыпліне з'яўляецца праверка заданняў разнастайнага тыпу, якія выконваюцца ў рамках гадзін, адведзеных на лекцыі (франтальнае апытанне на лекцыях, лекцыя-гутарка, эсэ, тэсціраванне), семінарскія заняткі (вуснае апытанне, дэбаты, ролевая гульня, ЭП, гласарый), СРС (рэфераты, ЭП, партфолія), экзамен.

Вучэбнае выданне

ТЭОРЫЯ ІНФАРМАЦЫІ І ДАКУМЕНТАЛОГІЯ
Раздзел 1. ГІСТОРЫЯ КНІГІ

*Тыпавая вучэбная праграма
на вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (на напрамках)*

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар Л. М. Мельнік

Падпісана ў друк 2017. Фармат 60x84¹/₁₆.
Папера офісная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 1,51. Ул.-выд. арк. 1,04. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.